

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Organ i Shoqnis "VLLAZNIJA,,

E drejton: Prof. KARL GURAKUQI.

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Urim
Mbarshtim shtetnuer
Gju i Vlonës
Qytetnë e barbari
Feminizmi
Argtime Theatre
Lajme

Drejtimi
Shkodrani
K. K.
G.
H. Kadri
Criticus
Chronologus

Mbarshtues ALI BORSI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

A G I M I

E PËRKOHSHME LETRARE - POLITIKE

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Nri 9.

Kallënduer 1921.

Vjeti i II.

U R I M

Lexuesavet të së përkohshmes s' onë e gjith vllazënve Shqyphtarë u urojmë motin e rí 1921 e sikurse simjet po e kremtojmë nën hije të njëj Qeverije komtare, sot një vjetë e kremtofsim të bashkuem edhe me vllazën tjerë, qí për fat të keq gjinden të shkëputun prej rrethit t' onë.

DREJTIMI.

M b a r s h t r i m s h t e t n u e r .

(Vrojtime shkencore të Prof. Bellet).

Zotni Ahmed Xhevdet, Kryeredaktori i fletores Ikdam, qí botohet në Stambollë, i dërgon kësaj prej Zurich (Helveti) një artikull, kú bân fjalë shkurtazi mbi veprën e shpallme nder këto kohët e vona: «Le mépris des lois et ses conséquences sociales» (*) të zot. Daniel Bellet, profesuer i shkences politike. Mbassi artikulli, mâ tepër shkencuer, mund t' i pështatet edhe kohës e gjëjes në Shqypni, pse analizon një veprë tepër të nevojshme në rregullimin e në mbarshttrimin e njëj Shteti, tue caktue detyrët e se të cilles gjymtyrë të tij, m' u duk edhe mue i arrisshem perkëthimi e botimi i tij me anë

të kësaj së Përkohshme.

Zotni D. Bellet në veprën e vet numron shkaqet e mos-bijdes ndaj ligjët, e, ndër këto shkaqe si mâ të parat, tregon rrethanat politike. Kjo është një ndër çashtje kryesore, qí duhet vûn' oroe. Ata, qí guxojnë me përbuzë ligjën, pregatisin mâ së pari disa pretekste (vesile), me të cilat mashtrojnë urdhnimtarët e tyre. Shum vetë tue pretendue se m' aren prej këtij a atij, guxojnë me shikaktue punë të mrapshta. Sido mos ndër ndalime a burgime nuk është tue u marrë para sysh aspak ligja e kjo me shkak kinse me prirë dâmet politike qí mund të nëgjatë. E për këto arrsyena politike, disa auctoritete të nalta janë tue

* Përbuzja e ligjvet e rrjedhimet e saja shoqnore.

i shkoqë nga nëpunësit një shumicë nëpunësash, për të cilët ligja nuk kish me permetue kurrinji kësi soj shndërrimi. Duhet pa vonesë të shrrënjaset njëherë e përgjithmonë një e tillë teori, vetëm për sigurimin e qetësisë e të pshtimit t'atdheut e atëherë mund të përbâhet një afrim atdhetar e një përbashkim i moralshëm.

Qe po e xamë në Francë, disa njerz të pjekun e atdhetarë kanë trajtue, me qellim me përmbledhë në një vënd të tana fuqinat, një grumbull komtar (bloc national), kështu qi nën hije të këtij grumbulli janë tue i a tëhue Francës rrezikun e tue i dhënë ksajë një drejtim të mbarë politikisht.

Me shpejtë duhet qi edhe ndër në ambicionet politike të gjëjnë fund e të gjith na, tue dhënë njëni tjetrit dorën, t'orvatemi për të mirë e lumnin e atdheut t'onë. Për ndryshej të huejt kishin për të na hângër sherqinin e në me na rrahë me lëkura! Kështu psojnë të gjith ata qi kalojnë motin me grindje e degame, tue mos dijtë se si me mbarshtrve pasunin qi zotnojnë.

As kush ndër në nuk kà të drejtë me dyshue n'atdhetari të tjetrit. atdheu është një shtëpi e kërkush nuk dishron shkatërrimin e plangut e të familjes së vet. Ndodhë shpesh qi shkaktohet një kundërshtim mëndimesh, por ky kundërshtim nuk duhet t'a kalojë arsyen vetëm të mbesë i ndrydhun përmrënda caqeve t'urtis, në mënyrë qi kundërshtimi t'i perkasë vetëm mprojtjes s' atij plangu e perftimit të mjeteve të mprojtjes. E qe, krejt të këqijat rrjedhin prej këtij kundërshtimi, kurr ky nuk është bà tue pasë gjithëherë para s'psh pikat qi shvilluem. Në qoftë se na kemi për të ndrrue mëndimet vetëm tue ndigjue zânin e ndërgjegjes,

atëherë pa dyshim kemi për të rà në go-di fort lehtas mbi pikat themelore të kundërshtimit. Mjerimet qi kemi psue deri tash, mjeftojnë me na afritë me shoqishojnë. Kjo është një e vertetë qi nuk bân aspak dyshim.

Ndër shkaqë qi njëhë Z. Bellet janë edhe ato qi i perkacin ligjës e atyne qi janë të detyruem me zbatue ligjën. Ky është krejt kundra perftimit t'atyne soj ligjvet qi, në vënd kù shpallen, nuk munden me u vù në veprim. Prej një methudhe kësi soji edhe gjyqtarët kishin m' u kapërthye ndër njimij pëngime; pse kurr gjyqtari mos të shofë në ligjë një vjefte si eksekutimi (kabilijet' i-ixhraiye), e mban ligjen për një asgjâ-ënd. Auktori është edhe kundra shumimit të ligjvet. Në rasë kurr ligjet ndjekin njena tjetrën e nuk mund të dallohet qartazi se cila ndër këto kà fuqi vepruese e cila fuqi pënguese, si gjyqtarët ashtu populli kishin me u hutue, pa dijtë se kahë me i a mbajtë. E nëpër këtë mâ tepër kishte me mbetë i dâmtuem populli, tue mos dijtë se me shkâ aj është i urdhnuem prej ligjës e me shka i ndaluem.

Zot. Bellet kapercen edhe në çâsh-tje mbarshtrimi shtetnuer.

Fillimi i të ramit në teposhtë të një shteti, thotë Z. Bellet, rrjedh mâ tepër prej indiferencës (të kâjdi) qi zotnon shpirtin e nëpunësit. Një nëpunësit indiferent i është ngurë në krye se nuk kà për të një përgjigjësi. Nuk mund t'a mendojmë se na ndëshemi gadi për ditë ndër kë shembëlltyrash. Ndër nëpunësa qi shpallen kë ndaj sherbimin e vet e keqpërdorin pushtedin e nëpunësis si t'one, na duk shofim kurr një droje të rrigë.

Prej auktorit kthen ndër ligjë e gjyqtarë. Gjyqtarët thotë, nuk janë kahë e marrin para s'psh fajin po e xamë,

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI" (2018)
SHKODER

të përsritun disa herë prej fajtorit, kështu që fajtorët, të cilët meritojnë ndeshkime të randa, janë kahë lirohen me ka një ndeshkim të lehtë. Për këtë lypet një polici e plotnueme e e shkathtë, e aftë e biramele, e cila të jët e organizueme më së miri; të kët registra, protokola e shtetistika të shëndoshta e autentike, kû të shënohet faji më i vogël i nënshtetasit më të lánun mbas dore. Për shembull të marrim një vjedhëcak të vaditun në ket zëje të fëlligët të vjedhjes: Gjyqtarët tue mos marrë para sÿsh persritjen e fajit e tue mos i dhânë një fajtori kesi soji ndeshkimin dyfish, janë tue i dhânë vetë këta shkas vjedhëcit, që të vijojë në ket udhë të rrezikshme për të e të dâmshme për shoqnë.

Edhe një ndër sà tjera, për të cillen auktori bân fjalë me randësi është: vrojtimi i veprimeve të nëpunësavet, palea i kryejnë detyrët e tyne në mënyrë që janë t' urdhnuem. Shtatutet, urdhënimet e ligjët e shpallme mbi detyrë të nëpunësavet në qoftë se kanë me mbetë si almise vetëm sà me stolisë arhivet, është e dijtun se shërbimi i nëpunësit së ka me sjellë kurr atë dobë të dishrueme. Duhet që në ç' do Ministri të trajtohet ka një sekcion (shube), i cili të kët për detyrë vetëm e vetëm me ndigjue e me shqyrtue ankimet që bâhen kundra nëpunësavet, tue marrë edhe pa vonesë masat e dhuna ndër këto rasa.

Auktori kalon edhe në çashtje të shkallës të sasis së ndeshkimit, ndër të cilat rasa thotë: gjyqtarët nuk janë tue dijtë as se si me u sjellë në caktim të ndeshkimit. Sikur është një punë e përbuzme me ndeshkue këndin përtej meritimit, gjithashtu është një punë e dâmshme, që i shaktohet më fort shoqnës së njerzvet, me lirue fajtorin ase

me i dhânë këtij një ndeshkim të lehtë.

Auktori bân fjalë edhe mbi çashtje të burgjeve e të burguemit të fajtorve: Ndër Shtete, thotë, kû nuk janë burgjet si duhet të dame ndër qelli të veçanta, ndër të cillat i burguemit të kalojë një jetë vetmitare, por me kau-sha të mëdhà, kû të burguemit jetojnë bashkarisht, nuk mund të përmirsohet morali i fajtorit. Për kundra një që të jetojë ndër këso burgjesh, por sa të fitojë lirin e vet e të dalë prej burgu me u perzi në shoqnë të njerzvet, aj ka për t' u bâ më i rrezikshëm e më i dâmshëm. Qellimi i burgimit është përmirsimi i moralit të fajtorit e kurr ky nuk ka me u bindë prej një jete të pasueme kështu në mjerim, nuk ka për të kënë kurr një element i dobishëm paqë e qetsije.

Në vepër të vet Z. Bellet, thotë artikullisti, ka bân fjalë edhe mbi ligjë themelore (kanun' i-esasi), e cila është me të vertetë themeli, shpirti i një Shteti, një ligjë që nuk duron të bâhet sukull ndër duer të kurrkuja; nuk ka zsnji ligjë që i kundreshton kësaj. Një kundrështim sado i vogël, që t' i bâhet ligjës themelore, ka me shkaktue dame të pa shpërblyeshme e vjen një ditë që vetë kundreshtarët kanë me psue, pse aj urdhën i dhânun prej tyne në kundrështim me ligjen themelore, ka me shkrepë mbi ta.

Shtetin e mban në këmbë, të fortë e të qëndrueshëm vetëm besimi i plotë i popullit ndaj ligjët e kurr ka besim të shlykët prej zënave të nënshtetasvet, atëherë në dyshim Shteti ka me u përë kah një zhkatërim i kryekputshëm. Ligji nuk do të jët kurr e bâ-me për mbas dishirrit të njënit e të tjetrit, por do të përshijë gjithmonë interesat e përbashkëta të popullit.

* * *

Artikulli mbaron me kaq e tash edhe dy fjalë prej ânës s' ême:

Me idhnim të madh po ndigjojmë se gadi gjithkund nepër Shqypni është tue u bâ një propagandë kundra mbarshtrimit civil e sidomos kundra organizimit të Drejtësis, thue se jemi t'edshëm për një organizim primitiv si ata të fiseve barbare t' Afrikës, tue harruem krejt se gjindemi në Europë, në qandër të qytetnimit e në të XX qindvjetë.

Është e dijtun se sot jemi tepër në nevojë të pares: Shteti i ynë i vogël e i perlindun rishtazi; burimet e t'ardhunave pa u vû edhe në veprim, qetsija pa u rrânjosë si duhet. Nuk është mirë që t'i japim shkas të derdhunit e të shkrryemit të pareve kot e pa vënd; por mos të harrojmë edhe se kish me këne një çudi për në të dalim para botës së qytetnueme me projekte organizimesh, që na perkujtojnë ato kohët e kalueme të shekujve kû jeta fignore ishte e nderueme, ajo jetë, po tham, plot kobe e fatkeqsi, pse fiset në grindje e n'anmiqsi njëni me tjetrin: ajo jetë, në të cilën paqit e qetësis as êmni nuk i u njihte, ajo jetë, e cila nepër faqe të historis së përbotshme kà lënë gjurmë të pergjakta.

Jemi krejt kundra atij mëndimi, që të çilen nënpunsina të panevojshme, sà për me konendue njerzit ndoshta të pà meritim. Por kish me këne një punë tepër e nevojshme e atdheta-re, që edhe në vënd t'onë të mundohemi me mkamë shembëllesat e modelet sado të vogla t'atyne ndërtesave qytetnore, pà të cilat s' kà jetë një shtet e ato që kemi t'i mbajmë e t'i permirsojmë mu ashtu si e lypë koha e sotshme në të cilën jetojmë.

Këtë të kërkojmë prej Qeveris: Maqinen qeveritare t'a vënë në një ve-

prim të shpejtë. Sherbimi të jët i dâmndei pak nëpunësa, kështu që punen e shum vetve t'a kqyrin dy a tre a sa të jët nevoja. Ora e sherbimit dîtuer në qoftë gjashtë orë të naltësohet në shtatë e në tetë. Rregullat e ligjë e shpallme mbi detyrë e pergjegjësi të nëpunësave të vëhen në veprim serjosisht. Me mjete të drejtë e të ndershme të kontrolohet shpeshëherë veprimi i nëpunësavet. E atëherë Qeverija kà me fitue dashtnin e nderimin e popullit e kështu Qeveri e popull së bashku kà për t'i a mërrijtë atij perparimi e qytetnimit të dishruem, për të cilin popujt e botës kanë sakrifikue sëndet mâ shëjte: mûndin, pasunin e mâ në fund edhe jetën.

Në qoftë pra se kemi për të dijtë edhe na me u sjellë sadopak kështu, atëbotë pa dyshim kemi për të gjetë nderim e dashtni edhe ndër popuj të qytetnuem t'Europës.

Shkodrani

Gjiu i Vlonës

Shqypnija ndër brigje të veta kà disa limane të mira për tregti, por ndër to aj i Vlonës është mâ i mbarë e mâ i vjefshëm.

Gjiu i këtij limani kà një bukuri të posaçme e është edhe mjaft i hapët. Shtegtari kûr mbërrinë në Vlonë me avulllore shef përpara ishullin e vogël të Sassenit, një sakë në njëdis të detit, e naltë merr 321 m e gjatë mâ tepër se dy mil e gjysë, që dâm grykën në dy të lme gadi të gjatishme: n'ânë të qathtë të këtij ishulli pësë kilometra larg gjindet kopri i Glosës, kû fillon gjytha e Dukatit ase gadishulli i Karaburunit, që shtrihet gjatë e gjatë

kahë deti me një varg malesh të nalta, të thata e të lánuna shkret; n' ãnë të rrmakët, shtat kilometra larg, gjindet kepi i Treportit me bregun e Artës. Prej kepit të Treportit e deri tu sqelja e Vlonës bregu është gadi krejt rranishtë, plot me moçala e vënde me togje të vogla râne e me xunktha; këndejanë edhe gropat kû bâhet krypa e afër kepit rri qyteti i vogël i Artës me një lagunë të madhe n' ãnë të veriut.

Për ball sponi i shtegtarit shef një rresht kodrash, brjëtë e të cillave ble-rojnë prej ullijvet të mbjellun qyshë në kohë të sundimit të Venedikut. Në maje të një kodrës mâ të naltë duket me' i herë një kështjell i moçëm e pak mâ poshtë kësaj kreshte shifet një grumbull shpijash, të cillat përbâjnë qytetin e vogël të Kaninës. Mâ tej sqeljes janë raltsinat e Ujit të Ftoftë, mali i Shashisës që është mjaft i naltë e në zâ për kullosë e tjera kodra të blerta mbi të cillat duken dy katunde: Radhima e përmëndun për mjaltë të sgjojvet të saj e Trajasí. Gjiu mbaron në fushë të Dukatit, fushë e gjânë e e frytshme, por pak e punueme, që gjindet nën bjeshkë të mdhà t' Akroçeraunies. Prej majeve të Çikës vrijon lumi i Dukatit, një rrëm i të cillit dërdhet në dët nepër rrjedhë të rrëmbyeshme t' Isvorit e tjetri rrëm kullon nën dhë e del mandej në pyll të Valltos, shi tu kneta e Pasha Limanit. Pylla është plot me ujë e e veshun me frashën, vërrî, xunktha, kallama e shelqe. Këtu gjindej ndër mote fort të largta një qytet i math i Fenikve, Oriku, gërmadhet e të cillit shifen prap sot në ujë. Duket se termeku që rrënojnë qytet bânî me humue tokën e mandej ujnât që rrjedhin prej maleve t' Akroçeraunies trajtuen knetën ase liqënin

e vogël, që Turqit e thirren Pasha Liman. Pasha Limani kà një sypërfaqe shtat a tet kilometrash katrânësh, është mjaft i thellë e strehë e sugurtë për vaporre a barkë, sepse e mprojnë malet e nalta të Çikës prej ernave të jugut. Motit kje shkallë tregtije me rândsi e quhej limani i Raguzejve ase Porto Reale.

Gjiu i Vlonës shtrihet mâ tepër se dhjet mil kah veri n' ãnë të jugut; është i gjânë pësë mil e uji në shum vënde mbrrijnë deri në 50 metra thellë. Mbrënda këtij gjiu mund të gjëjnë proje e mund të veprojnë me suguri e lirisht të gjitha flotat e Europës. Veç anijeve mâ të mdhà të Francës, t' Italis e dreathnought-ve Viribus Unitis e Teghetof këtu mujt me himun krejt edhe një pjesë e flotës s'Anglis, që përmbli-dhte 45 vaporre lufte. Por nonse është i haptë e i mbarë prej natyre, kà prap nevojë m' u dli-rë e me pasë edhe një pëndë të mirë. Me këto të ndrequna kishte me u bâ gjiu mâ i bukuri i Adriatikut e mâ i sugurtë për detarë. Limani i Vlonës kà kënë i rrahun e fort i çmueshëm edhe ndër kohë të hërshme. Rândsin e tij e kuptuen Romakët, Bizantinët, Normand, Raguzajt, e Venedikasit, të cillët, për me e pasë në dorë, për nevojë të tyre ushtarake e tregtare, kjenë të shtërnguem me përtrimun luftime të rrebla e të përgjakshme. Vlonë kje shëgu mâ i afërm i ushtarve të Romës për me kalue në Maqedonë e në Thesali e për me u shtëp deri në Bisanz, përmbrenda këtij gjiu u shqyptuen luftarake të Jul Cesarit prej Sistit, të birrit të Pompeut, në kohë të luftës civile. Republika e Venedikut e mbajti nën sundim të vet deri më 1690 e limanin e forcoj me mure të kështjelle. Sot kanë mbetë si kujtim t'asaj kohe vetëm muret e Kalas

së Kaninës e afër sqeles së Vlonës kjene deri tash vonë gërmadhat e një kështjelli tjetër; shumë ndërtesa mburesë duket që Venedikasit i rrënuen përpara se të lshojnë qytetin në dorë të Turqvet.

Në kohë të soçme ky limë ka marrë një rëndësi më të madhe; për gjëjen geografike, e për veti të bukura e të vlefshme që i ka falë natyra, ka për të qënë një vënd shumë i fortë në Adriatik e qandërr e gjallë për tregti.

Mbas pikëpamjes ushtarake, tue forcue ishullin e Sasenit, kepin Lingueta e kepin Treporti, mund të bëhet një mburesë jo më pak e fuqishme se ajo e gjiut të Species,¹ që gjindet në anë të prëndimit të Italis.

“Kanali i Otrantit-thotë Gabriel Louis Jaray në një vepër të vet që ka shkruar përmbi Shqypnë, është dera e Adriatikut e Vlona i mban çilcin: një fuqi anish e ndërtime në ket limë e mbyllë e e hapë kurdoherë kanalën, i cilli është i gjanë gati 70 kilometra.”²

Disa shkrimtarë të huej Vlonen e krahazojnë me dy limane tjera që gjinden në krah të Europës verjake, me Kalais e Flessing; ndonjë thotë se është vënd i fort për det aq sa Kotorri e Pola që rrin në Dalmaci e disa e quejnë Gjibilterra e Adriatikut; e kto gjykime nuk janë për të u hjedhë poshtë, sepse u pa edhe në ket luftë të madhe dobia e vlera e sajë ndër veprimet ushtarake, e u kuptue çiltas që për një mbretin të fuqishme, sundimi i Adriatikut është i sugurtë vetëm kur të ket në dorë ket sqelet deti ase ishullin e Sasenit i cilli quhet sogja e të gjithë limanit e është vëndi më strategjik e

mburesa më e fortë e gjiut. Mjafton që prej shkamijve të kësajë suke, kater topa të mdhaj të sjellin grykat e tyne kahë deti për mos me pasë frigë prej kërcënimeve të përjashtme e mos me lënë asnjë anë të anmikut më u afrue e me hi mbrëndë.

Si shkakllë tregtije Vlona ka me bënë një kohë tepër të shpejtë një përparim të madh, pse është limani më i miri i Shqypnis e shtegu më i afërm i të përpiekunave tregtare ndërmjet viseve të prëndimit e viseve të lemit. Motit udha Ignatja e Romakve kalonte nëpër Durrës e lidhte perandorin e Romës me vëndet të Ballkanit e me Azi të Vogël; nesër qandërra e degve të udhëve ka për të qënë në Vlonë e udhët e hekurta kan me mujtë më u ngarkue në një sqelet të kanalit të Otrantit mbi ferry-Coats e mbas një udhëtimit të shkurtë, gadi tri orësh, me dalë në limë të Vlonës për me vijue mandej udhën për Serbi, për Bulgari e me pasë të marrë e të dhëun me vëndet të largta të Azis. Në ket mënyrë dy qytetnime, qytetnime të prëndimit e aj të lemit, kan për të u përpiekë edhe një herë tjetër bashkë.

K. K.

Qytetnë e barbari.

Për në këtë se në vënd barbar mërrret veshit ai vënd, në të cilin rrugat e udhës janë të këqija e të pa drejtim, ku nuk ka hekurta, ku shum-sija e njerzve janë alfabetat e nuk qënë me shkruar e me këndue, ku të vorfent janë të pamasë, ku puntorët siellen rrugën pa punë, ku qyteti është

1). On. Di San Giuliano. Lettere dall' Albania al Giornale d' Italia - 4 luglio 1902 —

2). Cabriel Louis Jaray — Au Jeune royaume d' Albanie. Hachette e Cie 1914. Paris-

në terr pà dritë eletriqe, kù nuk mund të gjindet nji hotel si duhet, kù vëndi është në mungesë fletoresh e të për-kohshmesh, kù nuk ka ndërtesa të mdhaja e të rëndshme, atëherë me të vërtetë duhet me thënë, se Shqypnija është nji vënd i tillë e prandej barbar. -

Për në kjoftë, se qytetnija e nji vëndi përmbahet në shkallë të përmirimit të mëndjeve, qi rregullojnë mekanizmin e shtetit, në rregullimin e punvet botore e në sasin e pasunis, pà dyshim se Shqypnija nuk është e qytetnueme, kù bulqsiya porsà është gjall e është mbrapa në të gjitha degët e në të tana pikpamjet; e në dorë të pak vetve; kù tregtija është kryekput nën influencën e shërbtorja e industris së perjashtme; kù nuk gjindet, me thënë, asnji kilometër udhë hekuri; kù ndër shum prefektura e nenprefektura gjinden 80% analfabeta.

Por çansimi e zhvillimi, qi përgjithsisht u nepet këtyne dy termave akademikë, më duket se i kalon kufijt; pse së parit gjinden po edhe vise tjera n' Europë posë Shqypnije, ku shifen tokë pamasë ndër duer të disave, ku kà mjerim e vorfni, kù kà analfabeta, e qi na nuk i kemi mbajtë kurr për vise barbare e të paqytetnueme; së dytit prej ndodhjeve të këtyne gjashtë muejve të mbramë më duket, se mëndimet kundërshtare të deritashme kanë rà, e idhët t'ona kanë xanë vënd e janë pelqye. Lufta e përbotshme me mjerimet e rrjedhimet e këqija të vetat na kà diftue, se hekuroret e bankat nuk e bane njerin të qytetnuem, por përkundra e bënë me harrue e me përbuzë sëndin mà esencjal e elementar të madhnis së njeriut qi është ndërgjegja e drejtsija. Të çuemit pesë të fuqinavet njëna kundra tjetrës, qi kapërthyen e mbrapshtuen mbarë Euro-

pën, u pà se tjetër rrjedhim nuk paten veç me rroposë e me asgjësue hollimet e përparimet njerzore e me i a u bjerrë çmimin. Sot, mbas lufte, intelektualizmi i shtëm në punë, utilitarizmi, këjo dije teknike qi kje madhshtija e njerzis deri dje, nuk duhen gadi kurrgjâ. Sot kanë çmim shijnato sënde, qi deri dje u mbajshin për fantazma. Europa e bânorët e saj, qi deri dje bërtitshin *Liri e Parasi*, u çuen peshë e me 42ⁱⁿ bane ç' mos për me hjedhë në robni kome e fise e fjala «lum i forti e mjer i ligu» xûni vëndin e këtyne dy fjalve. Njata popuj të qytetnuem, qi deri dje bërtitshin Vllazni, në luftë përbotshme u shkruen ndër rreshta vullndetarësh për me vrà e me mbytë vllazënt e vet e u ngëshin në të dërdhun të gjakut të tyne!

Prandej un kujtoj se vjeftësija e nji komi nuk mbatet ndër theatra, kafe, kino, hekurore e shkâ di vetë por vetëm e vetëm prej zëmres së tij, qi i rreh në krahner. Qytetnija e nji populli nuk përmbahet n' ato sënde qi ai krijon ase rrënon, por përmbâhet nder ndiesina të tija, d. m. th. ndër ato sënde, qi ai ndien e qi ai don. *Shkâ ndin prà e shka don Shqypnija?*

(vijon)

G.

Prej mungesës së vëndit në ket numër nuk muajtën me u vijue tre artikujt: "Nji problem,, "Kosova,, e "Vlona,,

Drejtimi.

F E M I N I Z M I .

LET E H A P U N .

Mikut t'ëm të dashtun Zotni M. Logorecit.

Do dit përpara ishem tue lexue të Perkohshmen *Agimi* (Nr.7-8), të këtij vjeti kùr qe po vjen tek un nji nga lexuesat e kësaj edhe më tregon nji artikull të Z. s' Uej, shkruie mbi nji mbledhje qi paskan bâ grât tyrkesha në Genevë. (Helveti), artikull, i cili për veç diftimeve të mbledhjes, përmbante edhe disâ vërejtje të tërhjekuna prej Z. S' Uej, sidomos mbassi përshkrueshi bukur mirë gjëndjen e mjerueshme të grëve të lémit të veshuna në të zi, sikùr me dashtë me diftue jazin qi mbretnon ndër to, pse deri më sot nën robni.

Qýsh me kohë e njiqshem Z. t' Uej si të rrahun ndër çashtje gjuhsije, por nuk ju diqshem për nieri t' aftë edhe ndër punë për çka i përkasin feminizmit. Fort ishem gëzue të kishi pasë mirsin me më tregue si shtojcë t'artikullit të Z. s'Uej edhe se kush munden me kënë ata burra në Shqypni e ato zoja qi munden me përbâ partin feministe!

Çashtjen e ndërlikueshme të feminizmit, e cila kje perpushë nji shekull mâ parë prej Zojës Stall e mprojtë prej Zojës George Sant, ju për të parën herë po e zbironi nepër mjet shtypit t' onë komtâr, kështu qi nepër ket kujdes qi jeni tue tregue ndër punë të feminizmit, qýsh tash do të fitoni simpathin e grëve t' ona e për pak kohë keni per t'a pà vedin të naltuem në seli të Kryetaris të kësaj partije, qi ka per t' u formue shpejt në Shqypni. Por më vjen keq e po drue se si tepër të shtým në mot qi jeni, nuk keni me muejtë m'e

fitue nji çmim kaq të naltë, sepse për me kënë kryetâr i nji kësi soj partije, kujtoj duhet me kënë pak mâ i ril....

Edhe un kishem me dishrue me kënë antâr i shoqnis feministe pak të ndermjeme (modéré) qi kà per t'u trajtue, mbassi qi edhe un mundohemi me kënë dashamirë i gràvet, por po tutemi pak se prej diftimeve të Z. s' Uej jam kah ndërkupto, se partija feministe në Shqypni kà për të kënë mâ *exalté* e kryengritse se partija suffragjetë e Anglis. Nuk u vullndue kurrsesi ndërgjegja e ême, qi të çilet vrik si nji lule prëndvere çashtja e feminizmit edhe në Shqypni t' onë çashtje, e cila rrokull nji periudhe nji qind vjete ndeshi n' Europë per ball shum incidenteve e thâna-thashave tue shkaktue mjaft ndodhina e rrjedhime të ndryshme.

Un e mëndo, punën krejt ndryshej se Z. e Juej: Kujtoj se feminizmi në prëndim âsht tjetër e në të lém tieler. Në prëndim leu feminizmi prej nji nevojës së shtërngueshme të vënd qi në të lém nuk u parapa nji e tillë nevojë e jo mâ në Shqypni qi aspak.

Ndigjonje pak. Ju lute mi, gjëjen e fëmëns në prëndim: atje fëmna nuk kà fatë të drejtet kuida simi mbi ljerët e as së munden me testamntue nji gjâ pà lëjen e burrit të vet. Gruaja pà vullndet të burrit nuk mundet me lidhë fare kontrakti, nuk mundet me shite gjân e përluejtshme (immeuble) e as nuk mundet me blé këtë. Zotnimi i pasunis së grues i perket burrit e grueja shpesh e shtërngueme me ndjekë

gjithkund burrin.

Në Francë, prej kah sot kanë shkel-
zye mâ të parat rreze të njetij diell
qyetnimi, nuk kà shpërblim shvergji-
nije as ndeshkim për mbashtrim: në të
shvergiuëm të një fëmëne. Æsht i
ndaluem të kerkuemit e babnis! Në
kurr një Gjykatë nuk gjënë mproje një
grue e hjedhun në rrugë të madhe,
bashkë me prodhimin e dashtnis qì
bàn në bark e baba i kujtuem ëndet
lirisht e larg ç' do droje a kundreshti-
mi. E nânë-shkreta me gjith mjerimet
e të vështirat qì ndeshet në jetë të vet,
gjënë edhe një perbuzje prej gjithkuej.
Asht një e drejtë per burrë me gra-
bitë prej dorës së fatit të vet ato pa-
kicë të holla të fitueme prej asaj me
djersë të ballit e me një mij mundime,
ndoshta tue vû në rrezik edhe jetën e
shëndeden. E drejta e trashigimit në
Angli është një titull i thatë bujarije
(noblesse). Nuk kà për grue të drejtë
me tregtue. E shkurt krejt pasunija e
grues është ndër duer të burrit.

A njehim mâ, a por sà per tash
një herë mjafton kaq?

CENZURA

Europa sot është tue gjimue në
rëndimin e pa-durueshëm të një ko-
rrupcioni dâmtuer, të cilin e ka trashi-
gue prej kohve të lashta të Qekropis-

ve e të Rromakve. Në të lém, sidomos
në botën musulmane të këtij krahi, per
veç se është një punë e kote me u mu-
ndue për me pertri e hapë idhët e fe-
minizmit, nuk kish me u pajtue as me
ligjët e natyrës një gjâ e tillë. Po të
shqyrtojmë mirë historin e grues në
lindje, nuk kishim per të dyshue as-
pak në ket vertetsi. Në Hindî, po e
xâmë, grueja do të jetojë me burrin e
vet deri në ditë të vdekjes. Grueja atje
është një shembëll i gjall e i shkelzje-
shëm i nderës së vet e gjithashtu per-
faqguesja e nderës e e dëjsis së burrit
në jetën shoqnore.

Mbas Teuratit (testamënd i vjeter) *
i cili përmban kujtimet historike mâ
të vjetrat të Lindjes, Havaja (Eva) kà
dalë prej shpatullës s' Adëmit (Adam)
per me kënë një pjesë plotnuese (par-
tie integrante) e tij. E doktrina e vje-
ter ashtu dhe ajo e reja gruen nuk e
ka lânë të lirë e shqimit në krye të
vet, por e ka vû nën disà kushte fe-
tare, kështu qì grueja e të lemit evo-
lucionin e vet e ka bân nën sjetullen
mprojtse të burrit të vet.

Tue i u shtroue gjithëherë një
shndrrimi (metamorphose) të kadal-
shëm, grueja musulmane e të lemit
kà udhtue drejtë megjeytë perpari-
mit, jo ashtu kotas, por tue marrë
ndihmë prej burrimeve të shndoshta,
mu me njato të drejta qì zotnonte bu-
rri, të cilat të drejta aq gjanas, sot
nuk ja u kanë njofur femnave as ligjët
e lira t' Anglis as kodet e Napoleonit
e as derat ligje civile t' Europës.

Me gjith tje e aftesi qì zotnojnë
grat e Europës, nuk kanë muejtë me
korrë as gjynasën e asaj liriye e t'aty-
ne të drejta e qì i u ka dishmue li-
gia musulmane grave t' ona.

(*) Një krijoi gruen prej shpatullës s' Ada-
mit dhe i a çoj këtij. Kaptinë II. Vers 22.

Puna çka më për çudë u duket të hujve është: jetesa e grëve muhamedane të ngujueme ndër shtëpija, merthye në dritore me kafaza e t'ëndunit e tyne mbyllë ndër çarshafa; e t'u hudhmen këto paska me lë edhe për motrat t'ona tyrkesha një diell lirie e lumni! Motrat t'ona tyrkesha kafazat e dritsoreve i njehkan burgje e çarshafat veriga robni!

A mund të na sigurojnë në ato fëmna e ata feministat, se po t'u thye-men kafazi e po t'u hedhmen çarshafi, kish për t'ague për grà aj diell i dishruem gëzimi? Të priremi një herë kah Europa e këtû kemi për të pa se as kafazat e as çarshafat nuk rëndojnë mbi gràt e asaj. E pra deri ku mbret-non ndër to lumni?

A të lirshme mund t'i quejmë na gràt e Europës, qi ënden udhave e shesheve me kostume të perputhuna për shtat e deri ndër kupa të gjûjvet? A ndër këto mbretnonka liria e gëzimi? Ofshe!

Feministat qi u hodhen për me i a u sugurue fëmname lirin e tyne, çilen për këto dyert e parlamentavet e të nëpunësivët; terhoqen fëmnen në lëmë të konkurrencës me mashkullin, pa vû n'oroe aspak ndryshimin qi kishin në mes të vet këto dy elementa kah pikpamja e krijimit e e trajtimit trupnuer. Qÿsh në bark të s'âmës fëmiu me levizjet e veta e ka dallue bukur mirë ndryshimin qi na tfaqet në mes të fëmnes e të mashkullit. Nuk kish me këne e arsyeshme të bâjmë gruen hamalle e mashkullin sherbtuer pà marrë para sÿsh ndryshimin qi bâmë fjalë. Tue futë gruen ndër qarqe burrash e zyresh nuk kishim për të bâ tjetër, për veçse me shkaktue fikën e saj mu si një hyllë qi rrokulliset kupës së qiellit. Mund t'a marrim me mend

se sa tepër kish me u ligshatue gjymtyrësh një grue e hjedhun në konkurrencë me mashkullin ndër pusa zehje (mineral), ndër fabrika e ndër tregje. Një motër e jonë kësaj soji, lë qi nuk kish me dalë një nânë si dishrohet, por nuk kish me na gatue në as djelm të shëndoshtë si kishte me u dashtë.

Zoja Siall, perfaqsjueja e idhëve të feminizmit e mprojtja e nana e dhimbshme e fëmnavet thotë: «Dashtnija është krejt diktimi i jetës së një fëmnes e un prej kësaj kuptoj se qellimi është të përbëmunit e të përtrëmunit e familjes.» Po atëherë kishim për t'a largue gruen prej këlij vertuti, në kie se na prej saj presim sendet çka dishrohen prej një mashkulli. A nuk kish me këne për në një mëkat me hjedhë fëmnen ndër shërbime magazesh e tramvajash, qi duhet të jët djepi i njerzimit? Në na lypsen nana të ndershme, për me ushqye pjellen e nesërme me gjakun e tamblin e tyne të thjeshtë, të pastër e të kulluet. Nuk kish me mbetë fëmnen për me krye detyrën si nânë, po kje qi na grëve t'ona i u çilim dyert e nëpunësivët e të mjeshtërivët qi njehen sà e sà, tue bâ dikë redaktore fletorje, dikë letrare, dikë deputate e dikë senatorë e nuk di se çka tjetër. Në kjo se jeta e fëmnes kà me u bâ një jetë luftimi n'udhë të konkurrencës, kemi për të mbetë të shtangun për me qer në ndi para paksimit e frymërve qi kishin për të na tregue statistikat dita me ditë.

I dashtun mik;

Do t'a kemi lexo shëndoshtë ligjën shoqnore të Gustav Lobonit, veprën e tij të cilën flet me jetë të komedit. Ky Riezof i lumshëm don e dritron qi grueja për mashkull të jët e kàndisime, e butë e e lëmuet, mu si një dorë e tokët dashtnije; të rrjët

grueja në shpì të vet, e cila per të është një seli ndere. Jeta shoqnore e grëve t' Europës së sotshme, këtyne është tue i u gatue një humnere të thellë e të perfrigueshme e shi per ket arsye filozofi i përmëndun me idhnim ka tfaqë se mbas pak kohe n' Europë s' ka me muejtë me u formue e me u organizue familje. Nuk kâ metë sot nieri n' Europë qì nuk naltson gjâmë ankimi prej gjêjes së sotshme të grues, per veçndonji feministi e ndonji djaloçil

Mos të pertrijmë ndër né kohët e Qikropisvet tue hjedhë prej ftyrës mblojën e nderës: të mendojmë mirë se ajo liri e gjithnjësi (égalité) qì dishrohet per fëmna t'ona, kish me trëndë mje në themele ndërtesën t'onë shoqnore e atëherë të mjerët na se çka kishim per të psue nën germadhat e asaj ndertese qì kish per t' u rrenue me të madh kob mbi né. Prej një grues qì ëndet poshtë e perpjetë, tue marrë pjesë nder lojë e shefi tjera, kish per t' u perhapë një erë djerse, e cila nuk kish me na pelqye fort!

Zotni Logorec;

Mos të grishim na fëmnat t'ona me u tallë ashtu të zblueta e krye naltë. Kùr fëmna të stoliset me një lavrim e stërvitje të shëndoshtë, kujtoj nuk kish

per të na u shkaktue ndonji dâm prej saj edhe pse shkon mbluet nder çarshafa. A e dini kù është shi shpirti i punës? Me gatue shkolla të mira për varza e me i a lëshue këto në dorë grëve të ndershme e të pajume me një dije të shëndoshtë, në mënyrë qì të pregatisim nâna të mira e zoja shpijash, me ndihmën e të cilavet atëherë kish me u permirsue gjêja e jonë shoqnore, e Shtetit kishin per t' i u vù themele të shëndoshta, qì vonë e vonë kish per t' i trëndë e shpartallue rreziku i njëj korrupejoni të mndershëm. E kaq për né kish me mjaftue.

Shkoder, 23 Dhetuer 1920.

H. Kadri.

Shënim i Drejtimit. Shilli i vogël i së përkohshmes s' onë nuk na përmeton, qì edhe na në ket numër të paraqesim mendimet t'ona mbi feminizem; me gjith këtë gëzohemi sa s'kâ, qì edhe në shtypin t' onë u hap këjo çashije, të cillen kemi nevojë shum t'a rrahim e t'a shkoqisim. Për ket arsye lusim bashkpuntorët t' onë, qì të kën mirsin me i vijue ket çashtje ndër numra tjerë t' "Agimit", fletët e të cillit janë të hapta për këdo qì me mjete t' arsyeshme don qytetnimin e përparimin e vëndit.

Argtime Theatre.

I. „Pirro Neoptolemi.

Qellimi i kësaj tragedije 5 vepri-mesh prej ânës s' auctorit t' onë Z. Dr. Kristo Floqit, është me qitë në dritë e me na bâ të njoftuna disa ndodhina të rëndësishme të historis komtare.

Lânda e tragedis, sado qì është

marrë prej njëj t' hujë, d. m. th. prej tragedis së titullueme *Andromaque* të tragedjanit Frank Jean Racine, me gjith këtë auctori i jonë i palodhshëm në zhvillimin e saj ndryshon shum a gadi krejt prej tij. Hypothesi i Racine-s themelohet ndër këto vjerrsha të Virgilit vjershtarit latin (Aeneias. Libër i III strofa 292-332):

Littoraque Epeiri legimus, portuque subimus Chaonio, et celsam Buthroti ascendimus urbem Solemnes tum forte dapes et tristia dona libabat cineri Andromache, Manesque vocabat Hectoreum ad tumulum, viridi quem cepiste inanem Dejecit vultum, causam lacrymis, sacra craverat aras etc.

Z. Dr. Kr. Floqi si për titull kë zgjedhë: «Pirro Neoptolemi» mbassi kë dashtë me paraqitë një tragedi komtare. Vepra kë një rëndsi të madhe shumë pse së parit me të begatohet letresija shqype e së dytit është një dokument i themelshëm se Shqypitari kë jetue në kohën prehistorike me 1260 p. Kr. Kemi pra pse me u gëzue me auktorin, pse kë dijtë me zgjedhë lëndën më të nevojshme, që mundet me këne e që kujtoj, se pa gabim mundet me u thënë se është e para tragedi komtare. Shpresojmë se auktori kë me marrë masat e nevojshme për t'a shtypun e kësaj soji kë me muejtë se i cilli Shqypitar me i a çmue vjeftjen e saj e kë me e pritë me gëzim. Na sot nuk po duem me thënë tjetërgjã për mos me u dukë mikluesa, vetëm duem me paraqitë në pak fjalë lëndën e mandej sjelljen e amatorvet në të tfaqunin e saj, që u bënë prej pjestarve të Shoqnis «Vllaznija» në rasë të kremtes komtare 28 Nânduer të vjetit 1920.

Mbas rrënimit të Trojës e mbas vrasjes së Hektorit, e shoqja e këtij Andromaka bashkë me të birin Astjanaksin bijnë rob ndër duer të Pirros Neoptolemit të birin t' Akilehtit, i cilli shkon bashkë me ta në Buthrint. Menelau, mbreti i Spartës, për me shtërngue e me forcue miqsin me Pirron, i kishte çue n' Epir të bijën e vet Hermijonen për t'i a dhënë për grue, por

Pirroja kishte dashtë në të madhe për Andromakën, sado që këjo nuk e donte e e përbuzte. N' anë tjetër Oresti, i kushrini i Hermjonës, tue qitë shkak se kishte ardhë për të marrë Astjanaksin për me i a u dorzue Grekve, vjen në Buthrint, kë gjën edhe mikun e vet Pëlladin. Pirroja i dispruem, pse nuk mundet me i bindë Andromakën, që të lidhte kunorë me të, e trëmë tue i thënë se do t'i a u apë të birin Grekve. Mbassi Andromaka shef se nuk kë se si e pështon djalin, bënë kinse i bindet Pirros, por n' anë tjetër qet cekën, t' i a marrmen besën Pirros për pështimin e djalit, me mbytë vedin. Hermjona, kundërshtarja e Andromakës, tue pa se Pirroja kot u tallte me të, bisedon me Orestin e vëndosin me mbytë Pirron e Andromakën, me grabitë Astjanaksin e me i dhënë zjarm Epirit. - Pirroja tue këne në tempull bashkë me Andromakën, vjen Oresti me shokë, apin kushtimin për me vrë Pirron, por plani i tyne shkon kot e xëhen rob. Hermjona në disprim të vet mbytë Andromakën e tue pa vedin në rrezik mbytë edhe vedin. Andromaka tue dekë i lutet Pirros, t' i a kët në kujdes djalin e t' i a mbajtë besën e t' i a kryej porosit, që i bënë dhënë. Kështu mbaron tragedia si tragedi, por nuk duen harrue edhe amatorët, që dijen me i hënë shpirtë auktorit e me u dhënë pjesë at bukuri e shije që u përkitte. Kështu b. i. Z. Tef Leka, që luejti pjesën e Pirros, me pozet e veta të madhështme me zânin e tij të kodalshtën e kriarë paraqiti madhëni e njëj mbret e diji me u për bukuri kundër tij rivali d. m. th. Andra Orestit, që dashtunit të Hermjonës, polin e të cillit e kishte Z. Ramadin Mandiqi, i cilli edhe ky me sjelljet e tij imponente, me zânin tij të theksuar e pa i u tutë s'ni

BIBLIOTEKA PUBLIKE
MARIN BARLETTI
SHKODER (2018)

aspak, i dha një fëtyrë të bukur tragedis. Por shka se nuk duem qitë në harresë Z. Shuk Radoja Z. Luigj Halepljani, e Lush Radoja ndër të cillët i pari paraqiti rrolin e Andromakës, i dyti rrolin e Hermjonës, e i treti rrolin e Qefisë të cillët dijtën kaq bukur me e përkulë natyrën e vet mashkullore e me i dhënë trajtë fëmnore, qi të thonte mëndja se ishin fëmna. Z. Ndoc Tivari me pjesën e Kleonës u prù bukur, por pak rryeshëm. Z. Ali Borshi si Pillad e Z. Zenel Broja si Phonix u suellen shumë mirë e janë për t' u levdue.

Nji çmim të posaçëm e kemi me detyrë me i a u caktue Degës muzikore, e cilla me të rame të veta i dha të tfaqunit një zbukurim të jashtzakonshëm. Janë për t' u levdue, për t' u çmue e me thënë për t' u çue në qiell me lavde Drejtuesi e Nendrejtes i kësaj dege Z. Zef Kurti e Z. Luigj Prëla, të cillët për një kohë fort të shkurtë vûne për rregull degën muzikore e rrokull dy-tre muejve mërrjiten me paraqitë në publikum copa haristikë. U lumtë e persri u lumtë!

Tragedija mbas dishirit të popullit, u paraqit për së dyti të dielen mbrapa.

II. «Mjek përdhûni.»

Për mos me e lënë me kalue rasën e Krishtkndellavet pà një argtim, Degë theatre e Shoqnis «Vllaznija» dau me paraqitë me 26 të Dhëtorit 1920 komedin tri veprimesh. «Mjek prdhûni» të punueme shqyp mbas Molierit e të pershtatun gjëndjes shqyptare prej Prof. Karl Gurakuqit. Tue qenë se këjo komedi kje tfaqë edhe një herë tjetër me 23 të Frorit 1919, kujtoim se nuk është nevoja t' i bâhet këtu një kritikë, por vetëm të marrim në dorë fletoren «Populli» me 25-II-1919 Nr.

10 e aty kemi me pà se si i ndyeri shoqi i jonë Salih Nivica bân fjalë mbi ket komedi. Për ata qi nuk e kanë koleksjonin e fletores së tij, po na kândet me u paraqitë fjalët e tija e aq mâ tepër për me çue kujtimin t' onë te ai, qi me vepra e jô me fjalë desht përparimin e komit të vet. Qe prà se shka shkruen i shkreti Salih: «... Âsht e dijtme, se vlera e shpirtit qi përmban vepra në vehte, i përket auktorit, por n' at vlerë merr një pjesë të madhe edhe amatori qi e ngrehë përsipër të paraqitunt në scenë mbas shpirtit qi është ndërtue.» E na po thomi se të gjith amatorët i kanë hî në shpirtë auktorit e janë sjellë s' kà si bâhet mâ mirë.

III. «Nusja e Pela»

Këjo farsë e përthypeme shqyp, më duket prej italishtes, prej Z. Êjëll Ljares u paraqit mbas të tfaqunit të komedis «Mjek përdhûni». Përkthyesi, si në veprën e parë të veten, është për t' u levdue, pse kà dijtë me e kuptue shumë mirë originalin. Por shka, se si thame përpara, edhe amatori lot një rrol në të paraqitun; kështu po thom, se amatorët e kësaj farse Z. Salvator Kurti, Shuk Radoja, Loro Kovaçi e Zef Qerraxhija u suellen mirë e i dhâne shpirtë farsës, në mënyrë qi të gjith spektatorët kanë mbetë të kënaqun.

Edhe në ket argtim muet pjesë muzika «Vllaznija» përstarë palodhshëm të së cille pa pritje aspak për gjith natë n' orë të caktueme ushtrohet ndër notë e ndër vegla, kështu qi jemi sigure, se në kje se vijohet këso dorë, në pak kohë kemi me pasë në qytet t' një një muzikë komplete e moderne, mos me i a pasë lakmi çdo qytet tjetër t' Europës.

Criticus.

Lajme

R R O K U L L S H Q Y P N I J E .

1.) - *Kremtja komtare*. Prej vëndit të pakët të së përkohshmes e mbassi edhe i kà kalue koha, nuk e shofim t' arsyeshme të zgjatemi në ket pikë tue distue gjânë e gjatë e me hollsi-na se si u zhvillue simjet kremtimi 28 Nânduer në Shkodër. Vetëm si për rrshit po diftojmë, se kremtimi u bâ mâ së miri, enthuzjarmi kje i madh, popull me shumicë rândi ndër rruga të qytetit, stoli flamurash, kandilash, blerimesh, arkash, fushqetash zbukurruen qyletin t' onë, u mbajten ligjerata me rândsi, rrahen muzikat në katër ânët, u shiten flamura nepër rruga prej çupash, etj. etj. Shoqnija «Vllaznija», e para në të gjitha punët, edhe ket herë u dà në shëj, pse krejt mbasditja kje kushtue asaj. N' orën 1.30 filloi me lojën e topekâmbit qi pregatiti Dega gymnastike e qi u zhvillue n' oborr para pallatit qeveritar para një publikum-it të madh, ⁽¹⁾ kù u mbajtë edhe një ligjeratë n' êmen të Shoqnis, prej Drejtorit t' onë Prof. Karl Gurakuqit, i cilli foli mbi rândsin e ditës e si do të siellemi në zgjedhjen e deputetve, se kush mund të zgjidhet deputat e se si prej zotsis a pazotsis së tyne [rrjedh ndërtimi ase rrëndimi e shkatrimi i Shtetit. Mbas ligjeratës e mbas copave muzikore, me të cillat muzika «Vllaznija» argtoi veshët e ndigjuesavet, ashtu tok u drejtueme kahë ndërtesa e kinematografrit, ku u tfaq prej Shoqnis «Vllaznija» tragedija «Pirro Neoptolemi»,

1. Zhvillimin e kësaj loje, qi gjânë e gjatë na e prunë në Drejtim Z. Palokë Nika, nuk po mundemi t' a botojmë për mungesë vëndi.

për të cillen folem mâ parë. Kështu prà u zhvillue kremtimi 28 Nânduer e prëmtotë koha, qi sot një vjetë t' a kremtojmë mâ me lumni e madhni tue pasë në rreth t'onë edhe vllazënt tjerë, qi sot mjerisht gjinden nën thëmër të huej.

2). - Në një ditë të diele, njaty kahë mjedisi i Dhetorit të vjetit të kaluem, pà pritë e pà kujtue, më ndalin disa shokë rrugës e m' improvizojnë tue më thënë se a dijshe un gjâ për një mbledhje qi do t' u bânte atë ditë e se a më kishin grishë edhe mue të merrshe pjesë. Un u çudita e mâ tepër u shtëngova, gadi gadi nuk e xûna besë e mos të më kishin ndalë edhe disa prej atyne të grishunve, kjeçë tue e mbajtë krejt për rrënë; pse mëndojshe si mund t' u bânte këtu ndër një mbledhje, e mandej një mbledhje për të *Drejta komtare*, (si po thonë) ashtu pa e marrë vesht një herë një vjetë para alëmi e polëmi, sikurse e kemi zakon na, qi kûr duem me i a nisë ndonji punës, deri micat e pëj e shpis do t' a dijnë. Nejse, mbledhja u bâ, por mbassi nuk kjeme rrëndë, kështu nuk mundemi me lloz gjatë, mos të gabojmë me i të ndesh ndonjëni; vetëm shka kemi ndi po lajmojmë e ket jo për jetër, por sà për kronikë. Po thonë pra se ata, qi gjakojshin me dale në parë nuk duelen, por duelen tjerë; por qi edhe ndër këta tjerë, një t' vetë askan dhânë dorëhëjen. Po shtet, se vetëm ata pësdhën vetë a kater neta e shtatë vetë qikanë nënë grishun mund të rrëxojnë e mund të vënë Parin e Shoqnis; e shokët tjerë nuk kanë me pasë të drejtë

zâni. Po thohet, prap se këjo shoqni do të botojë nii fletore për me projtë të drejtat komtare, e do të përkujdeset për zgjedhjen e deputetvet. Kaq po përfillet nepër qytet. Por jo: edhe se programi i kësaj Shoqnije gjindet në Prefekturë për pelqim e se n' at mbledhje nuk kënkën thirrë përfaqësuesat e, Shoqnive tjera, qi gjinden të themelueme në Shkodër. Por për ket nuk don me thënë gjâ, pse me gjithkëta Shoqnija e ré mund të kën qellime të mira e na së mires nuk duem me i rëndesh, vetëm mëndimin t' onë mbî të mundemi me e dhënë atëherë, kûr kemi me këne t' informuem mâ mirë; kûr të marrim vesht se kush janë nji kahë nji të gjith pjestarët e saj; e sidomos kûr të kemi para sÿsh programin. Prandej sot mjafton me kaq!

3). - Me 20 të Dhëtorit 1920 u kremtue në qytet t'onë pranimi i përfaqësuesavet t' onë në «Lidhje të komeve» në Genevë (Helveti), me nji manifestacion, qi u zhvillue nepër rruga të qytetit. Kremtimin e hapi prej ballkonit të Përlimtares me nji ligjeratë A. Gjergj Fishta, i cilli, mbas zakonit të vet, me mënyra rethorike na qiti në mënd, se para 6 vjetve në «Hÿll të Dritës» kishte thënë se «Kâ Shqypni kâ» e se fjaltë e Hyllit të Dritës po vërtetohen sot me pranimin t' onë në Lidhje të komevet. Nonse u dukte se oratori ishte i papregatitun, me gjithkëta populli i priti me enthurjazëm e trokitje duersh fjalët e tija. Tha se Shqypnin e kâ bâ mâ së pari Perëndija e së dyti arma e Shqyptarit e se kështu edhe mbas sodit me ndihmë të Perëndis e të krahit t' onë kemi me e mbajtë gjall Shqypnin tue bashkëveprue se i cilli rreth Qeveris së onë pa shikjue se a të ndershëm e të zon

janë pjestarët e saj, e se ket çashtje do t' a lëshim me e rrahë mbassi t'u caktojshin kuffijt e të dijshim se kû jemi. Mbas fjalës s' A. Gjergj Fishtës populli i mbledhun si prej nji fuqis magnetike, shetiti rrugat e para të qytetit tue këndue këngë komtare e të prim prej muzikës «Vllaznija» e prej pjestarve të saj, qi në çë do rasë po diftojnë zotsin e vet tue u bâ këso dore shpirti i kremtimevet komtare.

4). «I huej në shpi të vet,, Shkodra është tue pasë rasa me u argtue pa prâ me të tfaquna theatre, kështu qi, tue marrë para sÿsh edhe argtimet tjera, si b. f. ato qi ka nisë me zhvillue Komiteti familjar, i themeluem tash vonë e qi kâ për qellim me u dhënë hov argtimeve të ndershme shpijare, në pak kohë Shkodra nuk ka me i a lânë dalë qyteteve tjera të përparueme. Me 2 të këtij moji patem rasën me u argtue me nji dram të titulluem «I huej në shpi të vet» të paraqitun në sallon të Franciskanvet e të dalun prej duerve, qi nuk dijnë me pushue kurr, t' At Vinçenc Prëndushit. Se si është shkruë ky dram, mund t'a kuptojë se i cilli, qi kâ pasë rasë me e njoftë ket frat të vogël e me këndue shkrimet e tija, prandej s' është nevoja të zgjatemi, vetëm po duem me thënë se pjesët i kishin këne qe se të cillit amatuer mbas natyrës qi prandej doemos do t' u zhvilloshin mirë. Natyrës së butë e të perkulun të Z. Luigj Lacës i kishin këne thënë gjesa e të Panjoftun (Ignoris), qi do të paraqitte butsi të përvujt, i cilli me sjelljet e tija të përvujt, me zânin e tij të përmasishëm bëni nji pershtypje të mallëngjyeshme sâ shum kuj i rrodhen lott. Rrolli intrapendant e përnjiheri gaztutur i Bibulus nuk kishte mujtë me i u caktue kurrkuj mâ mirë se Z. Zef Hilës,

të cillin e njofim të gjith për shkâ është. Zotnija i shpis Eufemi, pjesën e të cillit e kishte marrë përsipër Z. Zef Kovaçi, u suell shumë mirë, por pak afetat sà nuk u lypte. I lumtë auktorit e të gjith amatorve.

5). Të mbramen ditë të vjetit mbylli syt pa pritë e pa kujtue i vlerit muziktâr i vjetër i qytetit t'onë

Z. PALOKË KURTI.

Simpalthija e dashtnija e madhe, qi i ndyeri kishte në Shkodër, u pa me 1 të Kallëndorit, kûr gadi mbarë Shkodra shkoj me e përcjellë në të mbramin pushim. Simpalthija e tij kje e madhe edhe ndër villazën t'onë muhamedan e kjo u pa në ditë të vorrimit, ku Z. Ali Borshi bashkë me një kristjan i prîne vargut me kunorë në dorë. Me kunora e kujtuen muziktarin e vjetër Shoqnija «Vllaznija», Dega muzikore e Shoqnis e Shoqnija «Rozafat.»

Familjes së Tij i paraqesim ngushllimet t'ona mâ të përzëmërta.

6.) - Marrim prej Shoqnis «Vatra» lajmin e kândshëm, se këjo Shoqni u themelue edhe në Shqypni. Ndër Shqyptarë nuk është thom kush, qi nuk i a din e nuk i a çmon veprimet e kësaj Shoqni n' Amerikë për përparimin e të miren e atdheut, prandaj jemi sugurë, se themelim i saj n' atdhë kà me pasë pelqim në katër anët; e na të Shoqnis «Vllaznija» me entuzjazëm gëzohemi me të e i dishrojmë veprim të mbarë e të qindrueshëm e Kryetarit të saj Z. Nik. Dishnicës i paraqesim urimet t'ona.

Shoqnija «Vllaznija» e Shkodrës.

7). - Me 30 të nëndorit të vjetit të kaluem u bâ në Paris gjyqi i Avni Rustëmit, i cilli duel i pajaj e i u dha liria. Me ket punë don me thënë, se Shqypnija kà nisë me fitue simpalthi

ndër çarqe diplomatike, tue kënë se shumë ndër dishmitarë, njerz me rëndsi, paten fjalë poshtnuese për Esadin e fjalë lavduese për Avnin t'onë. Përgëzohemi, o atdhetâr i vlerit, o Avni Rustëm, me ty për lirim t'and!

8). - Me 31 të Dhëtorit erdh prej Geneve, ku ishte si mis në Lidhje të komeve Z. Hilë Mosi Kryetari i Shoqnis «Vllaznija». Mirë se na kà ardhë!

9). - Shoqit t'onë të dashtun, Z. Nush Topallit, i paraqesim urimet t'ona mâ të nxehtat në rasë të fejesës së tij me Zojushen Marin e Shuk Serreqit e u urojmë të dyve një bashkim të shpejtë e të lumnueshëm.

Shoqnija «Nji tubë djelmni».

Rrokull bote.

Fletorja «Neue Zürcher Nachrichten» lajmon: Komisioni i Lidhjes së komeve tfaqë mëndimin e vet mbi kërkesën e Shtetit Lichtenstein, tue thënë qi ky Shtet nuk mund të mirret në rreth të kësaj Lidhje për shkak qi është i vogël e numri i bânorvet është tepër i pakët e pse ky të drejtat e veta i a u kà pështetë shteteve tjera. Kryetari Motta paraven edhe kërkon qi ky shtet të pranohet me ndonji mënyrë të pelqeshme, edhe difton, se Helvetija është gadi me e përfaqesue në rasë diplomatike. Komisioni përgjigjet se pranimi i këtij shteti si edhe i shteteve tjera kesi lloji nuk mundet me u dallue, por qi të bâhet një komision i veçantë për me dhënë njofimet e duhshme; kështu kërkesa mbet pa krye edhe me një herë u muer lutja e Shtetit shqyp-târ në përfolim, e cilla e shumsi zânesh u praptue deri sa u mërrishin zhvillimet e nevojshme mbi gjendjen ndërkomtare të saj. Der zot Lord Robert Cecil, i cilli me arspenat e veta bân i qi shteti shqyp-târ të pranohet në Lidhje e kështu me 35 zâne të për-bashkta pranimi u pelqye.

Chronologus.

FALENDERIM. Ne përmjet të kësaj së përkohshme u paraqes falnderimet t'onja gjat Shoqminavet e të tanë atyne, në rast të trishtueme të dekës së babës t'ëm PALOK KURTIT, paten mirsi me ardhë me e përcjellë te vorri.

Zef Kurti.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Shkodër, 31 Dhetuer 1920.

Shokve të Shoqnis "Vllaznija,,!

Ju lajmojmë, se të diel me 9 të Kallëndo it 1921 n' orën 2 mbasdite kà me u bà mbledhja e përgjithshme përvjetore.

Urdhni i ditës kà me kënë ky: 1). Zhvillimi i veprimit rrokull vjetit 1920; 2). zgjedhja e kryetarit të përkohshëm të mbledhjes; 3). bisedimi mbi themelimin e degës politike; 4). çashtja e së drejtës së votimit; 5). dhënja e zânevet për Pari të rë.

U lutemi të gjith shokve mos me mungue n' orën e caktueme, pse mungesa e Juej kishte me i sjellë dâm Shoqnis e se i cilli shoq të bije me vedi legitimacionin e vet të Shoqnis.

Sekretari:

KARL GURAKUQI

Nenkryetari:

HYSOJN DRAÇINI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)